

Warszawa, 14 maja 2022 r.

dr hab. Anna Zawidzka-Łojek, prof. UW
Kierowniczka Katedry Prawa Europejskiego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Wojciecha Lewandowskiego

pt. „Zakres ingerencji prawa konkurencji Unii Europejskiej w autonomię samoregulacyjną federacji sportowych”

- I. Ocena wyboru tematyki rozprawy doktorskiej**
- II. Ocena strony merytorycznej rozprawy**
  - 1. Cel badawczy, pytania badawcze**
  - 2. Treść rozprawy**
  - 3. Tezy rozprawy**
  - 4. Podsumowanie oceny merytorycznej rozprawy**
- III. Ocena strony formalnej rozprawy**
  - 1. Struktura rozprawy**
  - 2. Wykorzystane źródła**
  - 3. Pozostałe elementy warsztatu naukowego**
  - 4. Podsumowanie oceny strony formalnej rozprawy**
- IV. Wnioski końcowe**
  - I. Ocena wyboru tematyki rozprawy doktorskiej**

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr Wojciecha Lewandowskiego poświęcona jest zagadnieniu wpływu prawa konkurencji na autonomię samoregulacyjną federacji sportowych. Uzasadniając wybór tematu Autor wskazał okoliczności świadczące o potrzebie kompleksowego i wyczerpującego ujęcia wybranego zagadnienia, w tym przede wszystkim „lukę w istniejącym dorobku naukowym”, w tym zwłaszcza w „dostępnej po polsku literaturze przedmiotu odnoszącej się do możliwości stosowania przepisów prawa konkurencji do działalności federacji sportowych”.

Taki wybór tematu pozwolił Autorowi na odniesienie się do różnych, a jednak powiązanych ze sobą normatywnie i praktycznie dziedzin prawa, jak *lex sportiva* i prawo konkurencji (w znaczeniu prawa antymonopolowego) a także na nawiązanie do szerokiej, niezwykle ważnej pod względem społecznym i gospodarczym oraz ciekawej dziedziny, jaką jest sport, która to dziedzina stanowi przedmiot zainteresowań i pasji Doktoranta, nie tylko naukowych. Wartościową konsekwencją ujęcia tematu w sposób zaproponowany przez Autora stała się możliwość połączenia w toku rozważań problemów badawczych związanych z autonomią stowarzyszeń w świetle prawa prywatnego, zagadnień teoretycznoprawnych, dotyczących normotwórczej działalności samoregulacyjnej federacji sportowych oraz prawa konkurencji Unii Europejskiej jako części prawa publicznego gospodarczego. Podzielałam opinię Doktoranta, że zaproponowany przez niego temat i sposób jego ujęcia dał możliwość uwzględnienia nowego materiału badawczego, w tym najnowszych orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i decyzji Komisji Europejskiej.

W świetle powyższego, wybrany przez Autora temat badawczy zasługuje na całościowe opracowanie w formie monografii stanowiącej tekst rozprawy doktorskiej. Przygotowanie rozprawy doktorskiej dotyczącej wskazanej tematyki jest zatem jak najbardziej uzasadnione.

II. Ocena strony merytorycznej rozprawy

1. Cel badawczy, pytania badawcze, hipoteza pracy, metody badawcze

We wprowadzeniu do rozprawy Autor przedstawia bardzo szczegółowe, precyzyjne i rzetelne wyjaśnienia co do celów i pytań badawczych oraz zastosowanych metod badawczych i materiału badawczego. Poprzedza je, co należy ocenić pozytywnie, wyjaśnieniem podstawowych pojęć używanych w pracy: autonomii samoregulacyjnej, federacji sportowych, prawa konkurencji UE i „ingerencji”, w kontekście wpływu prawa konkurencji na *lex sportiva*, w szczególności na metody egzekwowania zgodności działań federacji sportowych z tym prawem w sytuacji przekroczenia granic swobody.

Jako **cel rozprawy** Doktorant wskazuje określenie wyznaczanych przez prawo konkurencji UE ram prawnych, podstaw, gwarancji, zasad i warunków funkcjonowania federacji sportowych w wymiarze samoregulacyjnym. W tym kontekście została sformułowana główna **hipoteza badawcza** – „wymogi stosowanie prawa konkurencji do korzystania przez federacje sportowe z autonomii samoregulacyjnej wyznaczają zakres

ingerencji tych przepisów w autonomiczny system regulacji stanowionych przez federacje”. Mimo, iż tak określona hipoteza badawcza wydawała się intuicyjnie prosta i łatwa do zweryfikowania, badania przeprowadzone przez Doktoranta jednak ją zmodyfikowały, co uważam za dowód na rzetelne i skuteczne przeprowadzenie badań. Za celne uważam odniesienie się do „ingerencji” i rozróżnienie jej od „wyznaczania warunków”, ponieważ pozwala to pokazać, iż ingerencja „wiąże się z mechanizmami, które służą egzekwowaniu zgodności działań federacji sportowych z przepisami prawa konkurencji UE w sytuacji przekroczenia dopuszczalnych granic tej swobody”.

W celu zweryfikowania hipotezy badawczej Doktorant sformułował **główne pytania badawcze**, odnoszące się do tego, jakie są wymogi stosowania prawa konkurencji do korzystania z autonomii samoregulacyjnej przez federacje sportowe oraz ustalenia, czy poprzez stosowanie rzeczonych przepisów możliwe jest stwierdzenie ingerencji i wyznaczenie jej zakresu. Doktorant wskazał także precyzyjnie i bardzo celnie następujące **pytania pomocnicze**, jakie miały pozwolić odpowiedzieć na główne pytania w sposób wyczerpujący:

- jakie są cechy konstytutywne modelu organizacji rywalizacji sportowej w Europie i jakie miejsce ma w nim autonomia federacji sportowych;
- jaki jest zakres autonomii samoregulacyjnej federacji sportowych, a zatem czy federacje sportowe poprzez stanowienie regulacji sportowych tworzą system o cechach prawa, a jeśli tak, to jaka jest do tego legitymizacja;
- jaka jest relacja pomiędzy systemem regulacji tworzonym przez federacje i prawem powszechnie obowiązującym;
- czy wyznaczenie warunków korzystania z autonomii federacji sportowych jest możliwe jako reguła, czy tylko w określonych sytuacjach;
- czy możliwe jest zrealizowanie celów wzmocnienia ochrony praw jednostek i zapewnienia skuteczności prawa UE z jednoczesnym poszanowaniem autonomii samoregulacyjnej federacji sportowych;
- jakie jest uzasadnienie, adekwatność oraz prawna możliwość i kwalifikacja wyznaczania przez przepisy prawa konkurencji UE warunków korzystania przez federacje sportowe z autonomii regulacyjnej (to pytanie częściowo pokrywa się z główną hipotezą badawczą);
- czy i na jakich warunkach działania federacji sportowych mogą być wyłączone z zakresu zastosowania prawa konkurencji UE;

- czy zidentyfikowane warunki korzystania z autonomii samoregulacyjnej przez federacje sportowe i dotychczasowa ingerencja w nią prawa konkurencji umożliwiają realizację, z jednej strony, celów prawa konkurencji UE i z drugiej, polityki sportowej UE.

Autor sformułował także dwa wstępne założenia, w tym pierwsze odnosi się do wartości przypisywanej autonomii podmiotów niepaństwowych, która w przekonaniu Doktoranta nie stanowi celu samego w sobie (z czym zdecydowanie należy się zgodzić), drugie natomiast do rozpatrywania wybranego tematu z perspektywy „współegzystowania wielu systemów normatywnych, kształtowanych zarówno przez podmioty o charakterze publicznym, jak i prywatnym”, co bez wątpienia wzbogaca rozważania w rozprawie. Metodą badawczą zastosowaną przez Autora jest, co nie zaskakuje, metoda formalno-dogmatyczna, polegająca na analizie orzecznictwa TSUE, praktyki decyzyjnej Komisji oraz literatury przedmiotu (czy można tę metodę nazwać po prostu „dogmatyczną”?) uzupełniona o elementy komparatystyczne i perspektywę historyczną (w znaczeniu analizy rozwoju relevantnych instytucji prawnych) oraz wywiady bezpośrednie.

W toku wywodów Autor rzetelnie odpowiedział na określone we wstępie do rozprawy pytania badawcze (pomocnicze i główne) oraz zrealizował postawiony przez pracę cel badawczy, co pozwoliło mu na zweryfikowanie postawionej hipotezy. Zgadzam się z opinią Autora, że prawo konkurencji UE jest „najodpowiedniejszym zbiorem do wskazania odpowiedzi na wskazane wyżej problemy i wyzwania, ponieważ jego cel jest na najbardziej ogólnym poziomie tożsamy z postulowanym celem regulacji odnoszących się do rywalizacji sportowej, stanowiących przez federacje – zapewnienie warunków umożliwiających sprawiedliwą i uczciwą konkurencję”.

2. Treść rozprawy

Lektura pracy wyraźnie pokazuje, że stanowi ona wynik skrupulatnej, rzetelnej i dobrze zaplanowanej pracy badawczej, poprowadzonej według wszelkich zasad metodologii prawniczej. Praca zawiera wartościową, bardzo szczegółową i dokładną analizę materiału badawczego, prowadzącą do sformułowania w zakończeniu tezy rozprawy.

Rozdział pierwszy Doktorant poświęcił omówieniu znaczenia sportu jako zjawiska społeczno-gospodarczego i kulturowego oraz charakterystyce europejskiego modelu sportu, czyli sposobom organizacji rywalizacji sportowej w Europie. Autor wskazuje, w jakim

zakresie jest to również zjawisko o wymiarze prawnym i jakie czynniki wpływają na kształtowanie się modelu normatywnego *lex sportiva* oraz jaki jest wpływ krajowego, międzynarodowego i ponadnarodowego ustawodawcy na model funkcjonowania sportu jako tak rozumianego wielowątkowego zjawiska. W toku wywodów prezentowane są również mechanizmy organizacji rywalizacji sportowej. Sposób konstrukcji i treść tego rozdziału świadczy o rozległej wiedzy Doktoranta w dziedzinie sportu i autentycznym zainteresowaniu tą dziedziną.

Chciałabym zapytać Doktoranta, jak ocenia sposób ukształtowania autonomii federacji sportowych i czy widzi zagrożenia wynikające z tego, jak został ukształtowany jej zakres i ograniczonego wpływu prawa powszechnego na funkcjonowanie federacji sportowych, zwłaszcza w sportach o tak ogromnym potencjale ekonomicznym, jak np. piłka nożna.

W rozdziale drugim Doktorant prezentuje najistotniejsze elementy składające się na pojęcie i zakres autonomii federacji sportowych. Szczegółowe rozważania poświęcone są monopolowi organizacyjnemu i autonomii regulacyjnej federacji sportowych oraz innym wymiarom autonomii – osobowej, politycznej, organizacyjnej i finansowej. Przedstawione są najważniejsze założenia autonomii prawnej i autonomii samoregulacyjnej federacji. Interesujące są rozważania Autora dotyczące istoty i wymiaru *lex sportiva* w szerszym aspekcie prawa transnarodowego i legitymizacji federacji do tworzenia tego systemu.

Rozdział trzeci dotyczy gwarancji autonomii federacji sportowych przewidzianych w prawie Unii Europejskiej. Autor omawia zagadnienie swobody zrzeszania się i istotę federacji sportowych jako szczególnego rodzaju stowarzyszeń. Prezentuje gwarancje autonomii federacji w kontekście zakresu kompetencji Unii Europejskiej w dziedzinie sportu i realizacji polityki sportowej UE na tle koncepcji pluralizmu konstytucyjnego i multicytryczności systemu prawnego UE. Rozważa relacje pomiędzy *lex sportiva* i prawem Unii Europejskiej, dochodząc do wniosku o konieczności zidentyfikowania odrębnego katalogu klauzul kolizyjnych właściwych dla charakteru relacji między *lex sportiva* i prawem UE. Formułuje tezę o zgodności aksjologicznej między obydwoma systemami, wzajemnym uznawaniu autonomiczności, „lojalności wobec wspólnego porządku i wartości go określających oraz na wzajemnej otwartości”.

W rozdziale czwartym Autor omawia szczegółowo warunki korzystania z autonomii samoregulacyjnej przez federacje sportowe w porządku prawnym Unii Europejskiej. Doktorant przedstawia ewolucję podejścia UE, w szczególności TSUE, do określenia, do jakich reguł federacji sportowych ma zastosowanie prawo unijnego i na jakich warunkach

możliwe są wyłączenia w tym zakresie. Prezentuje rozwój koncepcji wyjątku sportowego i odejście od niego. Rozważania w tym rozdziale koncentrują się wokół zagadnienia wyjątkowego charakteru możliwości stosowania przepisów prawa UE do korzystania z autonomii samoregulacyjnej przez federacje sportowe. Doktorant podkreśla, że jest to możliwe jedynie po przekroczeniu przez nie granic tejże autonomii. Działania UE powinny być ograniczone do sytuacji, w których występuje legitymowany cel związany ze specyfiką sportu lub wskazany w art. 165 TFUE, pod warunkiem zachowania zgodności z zasadą proporcjonalności. Na szczególną uwagę zasługują wywody Autora dotyczące, według jego słów, sportu jako „wehikułu rozszerzenia bezpośredniego skutku horyzontalnego przepisów prawa UE”. W tym kontekście chciałabym zapytać Doktoranta, w jakim kierunku powinna, według jego opinii, rozwijać się możliwość stosowania prawa UE do podmiotów niepublicznych i jakie są najważniejsze przykłady dotychczasowej praktyki orzeczniczej Trybunału w tym zakresie, zwłaszcza w kontekście swobód rynku wewnętrznego i ochrony praw podstawowych.

Także w rozdziale czwartym zarysowany jest centralny problem recenzowanej rozprawy, tj. wyznaczanie warunków korzystania przez federacje sportowe z autonomii samoregulacyjnej przez prawo konkurencji UE, rozwijany następnie w rozdziale piątym, dotyczącym uzasadnienia wyznaczania tychże warunków. Autor odnosi się przy tym do konstytucyjnego wymiaru stosowania przepisów prawa konkurencji do sportu, rozumiejąc jako jego najważniejsze elementy możliwość przeciwdziałania nadmiernemu ograniczeniu uprawnień jednostek przez federacje sportowe i postulat realizacji celów o charakterze pozaekonomicznym. Podsumowując rozważania zawarte w tym rozdziale Doktorant słusznie zauważa, że stosowanie art. 101 i 102 TFUE jest adekwatnym środkiem do realizacji celów prawa konkurencji i polityki sportowej Unii Europejskiej.

W rozdziale szóstym Autor analizuje wyznaczane przez prawo konkurencji UE granice autonomii regulacyjnej federacji sportowych. Omawia zagadnienia proceduralne związane ze stosowaniem relewantnych przepisów unijnych, w tym ramy prawne postępowań prowadzonych wobec federacji sportowych i podział kompetencji pomiędzy Komisję Europejską i organy krajowe w tym zakresie. Wśród zagadnień materialnoprawnych Doktorant słusznie zwraca uwagę przede wszystkim na doktrynę obiektywnego uzasadnienia pozwalającą na usprawiedliwienie niektórych naruszeń zakazu nadużywania pozycji dominującej i sformułowany w orzecznictwie TSUE test *Wouters*, pozwalający na „wyważenie interesów i uwzględnienie specyfiki sportu w ramach stosowania przepisów

prawa konkurencji do działań stanowiących przejaw korzystania z autonomii regulacyjnej przez federacje sportowe i tym samym, dostosowanie zakresu ingerencji prawa konkurencji UE w tę autonomię”. Bardzo pozytywnie należy również ocenić zwrócenie uwagi przez Autora na okoliczność, że test ten pełni funkcję podobną do wymogów imperatywnych w dziedzinie swobód rynku wewnętrznego, co prowadzi świadczy o komplementarności a nawet konwergencji tych fundamentalnych reguł w kontekście sportu. Doktorant słusznie podkreśla, że w tym kontekście kluczowe jest zidentyfikowanie celów o charakterze sportowym, które zostały uznane przez UE jako legitymowane i mogące uzasadniać ograniczenia konkurencji będące wynikiem działań federacji sportowych. Ponadto, że cele formułowane przez federacje nie są badane w świetle „obiektywnych” względów uznawanych przez UE, ale tego, co podmiot stanowiący regulacje uważa za słuszny cel. W rozdziale siódmym Autor prezentuje ocenę dotychczasowych działań Komisji Europejskiej i TSUE wobec federacji sportowych i formułuje propozycje dotyczące postulowanych zmian.

3. Teza rozprawy

Jako cel rozprawy Doktorant określił zidentyfikowanie wyznaczanych przez prawo konkurencji UE ram prawnych, podstaw, gwarancji, zasad i warunków funkcjonowania federacji sportowych w wymiarze samoregulacyjnym.

Hipoteza badawcza postawiona przez Doktoranta we wstępie do pracy mówiła, że wymogi stosowania prawa konkurencji do korzystania przez federacje sportowe z autonomii samoregulacyjnej wyznaczają zakres ingerencji tych przepisów w autonomiczny system regulacji stanowiących przez federacje. Postawiony cel Autor rozprawy z pewnością zrealizował. Opracowanie odpowiedzi na pytania badawcze sformułowane we wstępie do rozprawy pozwoliło Doktorantowi na sformułowanie wniosków ujętych w zakończeniu. Przeprowadzenie badań zmierzających do odpowiedzi na pytania badawcze (główne i pomocnicze), doprowadziło Doktoranta do przeformułowania hipotezy badawczej. W zakończeniu rozprawy Autor podsumował wnioski określone w poszczególnych rozdziałach i w ten sposób doszedł do sformułowania tezy rozprawy, zgodnie z którą wymogi stosowania prawa konkurencji UE do korzystania z autonomii samoregulacyjnej przez federacje sportowe wyznaczają zakres ingerencji tych przepisów w *lex sportiva*, jeżeli regulacje tworzące ten system nie spełniają warunków realizacji legitymowanego celu i proporcjonalności. Zakres maksymalny zakres ingerencji prawa konkurencji UE w system *lex sportiva* jest wyznaczany przez możliwość stosowania środków zaradczych o charakterze strukturalnym i trwałego

rozdzielenia funkcji komercyjnych, organizacyjnych i samoregulacyjnych. Jakkolwiek teza ta może się wydawać lakoniczna, jest bardzo dobrym i syntetycznym podsumowaniem stwierdzeń będących wnioskami zawartymi w poszczególnych rozdziałach.

Podsumowanie oceny merytorycznej rozprawy

W toku rozważań Autor dokonał bardzo starannej, wielowątkowej analizy bogatego materiału źródłowego, Na pozytywną ocenę zasługuje jasność wyводу i kompleksowe, dobrze usystematyzowane ujęcie wybranej tematyki. Cele badawcze zostały skutecznie zrealizowane a wnioski z przeprowadzonych badań jasno i przekonująco sformułowane.

III. Ocena strony formalnej rozprawy

1. Struktura rozprawy

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska ma przewidzianą przez Ustawę z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r., Nr 65, poz. 595 ze zm.) formę maszynopisu książki (art. 13 ust. 2). Maszynopis ten liczy 361 stron (z czego właściwe rozważania zajmują 317 stron), składa się z 7 rozdziałów podzielonych na dalsze jednostki redakcyjne, opatrzonych wstępem i zakończeniem, a także wykazem skrótów oraz bibliografią, zawierającą wykaz pozycji literatury.

Konstrukcja rozprawy jest logiczna i przejrzysta. Kolejność rozdziałów i proporcje pomiędzy nimi są co do zasady prawidłowe. Doktorant bardzo precyzyjnie nazywa i szczegółowo omawia poszczególne zagadnienia, co powoduje, że rozdziały są rozbudowane na wiele podjednostek redakcyjnych. Autor wybrał model, w którym poszczególne rozdziały nie zawierają uwag wstępnych ani podsumowania. Uwzględnienie tych elementów w rozdziałach zwykle systematyzuje tok wywodów i ułatwia percepcję zawartych w niej tez, ale w przypadku recenzowanej pracy nie jest to absolutnie konieczne, ponieważ wywody są wysoce klarowne a opinie Autora jasno sformułowane.

2. Wykorzystane źródła

Podstawą rozważań Doktoranta jest wyjątkowo obszerny materiał badawczy. Na bibliografię recenzowanej rozprawy składa się 675 pozycji, w tym monografie, opracowania zbiorowe, rozdziały w opracowaniach typu system prawa, artykuły naukowe, a także np. słowniki i ogólne pozycje dotyczące sportu. W bibliografii Autor ujął także wykaz analizowanych, według zaproponowanego przez siebie podziału, „aktów prawnych” oraz „aktów niewiążących”, orzeczeń sądowych i rozstrzygnięć arbitrażowych. Uwzględnione zostały liczne orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości, Sądu, opinie rzeczników generalnych, decyzje Komisji i relewantne rozstrzygnięcia arbitrażowe. Wykaz ten jest nie tylko obszerny, ale bardzo solidnie przygotowany i opracowany pod względem formalnym.

Doktorant uwzględnił podstawowe monografie i inne opracowania dotyczące prawa sportowego i prawa konkurencji, co należy ocenić zdecydowanie pozytywnie. Szeroka perspektywa badawcza przyjęta przez Doktoranta, uwzględniająca postrzeganie przedmiotowego zagadnienia nie tylko z perspektywy prawa konkurencji, ale także znaczenia sportu jako zjawiska społecznego i jego wymiaru ekonomicznego, znajduje odzwierciedlenie w wyborze źródeł. Autor ujął w swych rozważaniach także pozycje literatury odnoszące się do obywatelstwa Unii Europejskiej w kontekście sportowców oraz uwzględnił w wyborze źródeł prawnoczułowieczy aspekt omawianego tematu.

Autor posłużył się literaturą przedmiotu w języku polskim, angielskim i niemieckim. Z pewnością wykorzystanie literatury w innych językach obcych wzbogaciłoby rozprawę, jednak liczne pozycje anglojęzyczne wypełniają bibliografię w wystarczającym stopniu. Podane w bibliografii źródła zostały bez wątplenia bardzo rzetelnie wykorzystane w toku wywodów, co oprócz samego wyboru literatury jest kwestią podstawową i wpływającą znacząco na ogólną ocenę pracy. Świadczy bowiem o rzetelności naukowej Autora.

3. Pozostałe elementy warsztatu naukowego

Warsztat naukowy Autora nie budzi zastrzeżeń. Rozprawa została napisana w sposób klarowny i komunikatywny, dobrym językiem prawniczym. Jest bardzo starannie i rzetelnie zredagowana, na 361 stronach rozprawy pojawia się jedynie kilka literówek. Wszystkie elementy formalne, takie jak przypisy, bibliografia czy wykaz skrótów zostały skonstruowane w sposób bardzo skrupulatny, uważny i wyczerpujący.

Nieco archaiczne wydaje mi się natomiast posługiwanie się przez Autora formułą trzeciej osoby w prezentacji własnych wniosków. Bardziej naturalne i wpisujące się w nowoczesny model tworzenia nauki byłoby pisanie w pierwszej osobie. Doktorant stosuje, podobnie jak niestety wielu autorów, niewłaściwe w języku polskim określenie „definicja legalna” (będące kalką z języka angielskiego) w miejsce prawidłowego sformułowania „definicja prawna”.

Mam też wątpliwości co do konieczności, jak to określa Autor powołując się na M. Snela, przedstawienia „warunków prowadzenia badań mających niekorzystny wpływ na ich rezultaty, jakość i ostateczny kształt pracy”. W tym kontekście Doktorant pisze o „czynnikach systemowych”, odwołując się do „ekonomicznej konieczności równoległego wykonywania pracy zarobkowej”. Wydaje mi się to zupełnie niepotrzebne. Praca jest bardzo dobra. Każdy z nas, piszących prace naukowe, równoległe pracuje zawodowo, nawet jeśli jest to „tylko” dydaktyka czy obowiązki administracyjne na uczelni. Razi mnie także nieco, kiedy Autor sam ocenia, choć jak rozumiem w dobrej wierze, że jego rozprawa jest „oryginalnym ujęciem zagadnień związanych ze stosowaniem prawa konkurencji do działalności sportowej” i „może stanowić istotny wkład w istniejący dorobek naukowy”. Moim zdaniem dokonanie takiej oceny jest zadaniem recenzenta czy recenzentki. W tym zakresie zresztą chętnie przyznam rację Doktorantowi.

4. Podsumowanie oceny strony formalnej rozprawy

Wskazane bardzo drobne mankamenty nie podważają zdecydowanie pozytywnej oceny strony formalnej pracy.

IV. Wnioski końcowe

Rozprawę doktorską mgr Wojciecha Lewandowskiego, napisaną pod kierunkiem prof. dr hab. Moniki Szwarz, oceniam zdecydowanie pozytywnie pod względem merytorycznym i formalnym. Autor dokonał skrupulatnej analizy materiałów źródłowych, prezentując rzetelne, interdyscyplinarne podejście do zagadnienia o dużym znaczeniu praktycznym w kontekście dziedziny ważnej pod względem gospodarczym i społecznym o wymiarze europejskim. Recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 593 z późniejszymi zmianami) stanowiąc oryginalne rozwiązanie

problemu naukowego, wykazując ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta z zakresu prawa oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i może stanowić podstawę dopuszczenia mgr Wojciecha Lewandowskiego do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora nauk prawnych (art. 14 ust. 2 pkt 3 wspomnianej ustawy).

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Zawidzka-Łojek', with a long, sweeping flourish at the beginning.

Anna Zawidzka-Łojek